

ὁμοούσιον· καὶ δύο γεννήσεις ὁ Θεὸς Λόγος οὐχ ὑπ- A ram et corpus, similem sibi. Duas natiuitates Deus
έμενε, τὴν μὲν πρὸ αἰώνων, τὴν δὲ ἐν ὑστέροις Verbum non sustinuit, unam quidem ante sæcula,
καιροῖς. alteram autem in posterioribus temporibus : sed
ex Patre quidem natura genitus est, templum vero, quod ex Maria natum est, ex ipso utero sibi
fabricavit.

Et paulo post : Cum vero de salutari dispensatione ratio movetur, Deus vocatur homo, non quod hoc factus est, sed quod hoc assumpsit ; et homo Deus, non tanquam incircumscripibilis factus, nec ubique existens ; corpus enim erat et post resurrectionem palpabile, et tale receptum est in cælum, et sic veniet, sicut receptum est.

Ejusdem, ex eodem libro.

Sed si caro erat, inquit Apollinaris, quomodo sol radios avertit, et tenebræ occupaverunt terram omnem, et terræ motus erant, et petrae disrumpebantur, et mortui surrexerunt ? Quid igitur dicunt, et de tenebris in Ægypto factis in temporibus Moysis, non per tres horas, sed per tres dies ? Quid autem, propter alia per Mosem facta miracula, et quæ per Jesum Nave, qui solem stare fecit ? Quid de sole, qui in temporibus Ezechiae regis, etiam contra naturam, retroversus est ? Et de Elisæi reliquiis, quæ mortuum suscitaverunt ? Si enim Verbum Deum passum demonstrant quæ in cruce facta sunt, et propter hominem non concedunt hæc facta esse, nonne quæ in temporibus Mosis, propter genus Abraham erant, et quæ in temporibus Jesu Nave, et quæ in Ezechiae regis ? Quod si illa propter Judæorum populum mirabiliter facta sunt, quomodo non magis, quæ in cruce facta sunt, propter Dei Verbi templum ?

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου δ'.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δι' οὐδένα· φύσει γὰρ Υἱός· ἡ σὰρξ Υἱός, διὰ τὸν Υἱόν· καὶ τί λέγω διὰ τὸν Υἱόν ; δι' ἡμᾶς ἡ σὰρξ· καὶ μὴ νομίσητε βλάσφημον τὸ ῥῆμά· ἀλλὰ ἀπατήσατε τὰς ἀποδείξεις. Εἰ μὴ ἔπαισαν οἱ ἄνθρωποι, μὴ χρεῖα ἦν νόμου· Δικαίῳ γὰρ νόμος οὐ κεῖται· εἰ μὴ ἐπέτειναν τὴν ἀμαρτίαν οἱ ἐν νόμῳ, μὴ χρεῖα ἦν τῆς χάριτος. Ἐπειδὴ οὐκ ἐδύνατο ὁ νόμος ἀποκτεῖναι τὴν ἀμαρτίαν, οὐχὶ δι' ἡμᾶς ἔλαβεν ἵνα τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου ἀνακαλέσῃται, σταυρωθεὶς καὶ ἀποθανὼν καὶ ἀναστὰς ; Εἰ μὴ ἀπάτη προκεχωρήκει, καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ θανάτου καθ' ἡμῶν, τίς χρεῖα ἦν τῆς οἰκονομίας ταύτης τοῦ σταυροῦ, τίς χρεῖα τῆς ἐνσωματώσεως ; Οὐ δι' ἡμᾶς ἔλαβε τὴν σάρκα ;

B

Ejusdem, ex eodem libro.

Filius Dei propter nullum ; caro Filius propter Filium, et quid dico, propter Filium ? Propter nos caro, et ne existimetis blasphemum esse Verbum, petite demonstrationes. Si homines non peccassent, non opus fuisset lege : *Justo enim non est posita lex.* Si non auxissent peccatum, qui erant in lege, non opus fuisset gratia. An quia non poterat lex peccatum occidere, non propter nos carnem assumpsit, ut morti et sententiæ mortis remedium afferret crucifixus, et mortuus, ac suscitatus ? Si non fecisset progressum fallacia et sententia mortis contra nos, quid opus erat ista Servatoris œconomia ? Quid opus erat inducere corpus ? nonne propter nos carnem accepit ?

Excerpta ex libro Diodori Tarsensis, cui titulus De fato, exstant in Bibliotheca Photiis cod. CCXXIII, quem vide ad annum 863.

FRAGMENTA EX CATENIS

IN GENESIN.

Ex Catena cui titulus : Σειρά ἐνός καὶ πεντήκοντα ὁπομηματιστῶν εἰς τὴν Ὀκιάτευχον καὶ τὰ τῶν Βασιλειῶν, ἥδη πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἀξιῶσει μὲν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ γαληνοτάτου ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Γρηγορίου Ἀλεξάνδρου Γρίκα· ἐπιμελεία δὲ Νικηφόρου ἱερομονάχου τοῦ Θεοτόκου. Ἐν Λειψία τῆς Σαξονίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Βρεϊτκόφ Ἔτει. αφοβ' (1772)

CAP. I, vers. 1. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. C νας τὰς τῆς ἀσεβείας ἀφορμὰς εἰλήφασιν, ἔδε· τὸν Μοῦσέα ὡς πόρρωτάτω τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπαγαγόντα τῆς ἐκείνων ἀσεβείας, ἀρχὴν ποιήσασθα· δογμάτων τῆς ἐκείνων πεπλανημένης ἀρχῆς ἀνατροπὴν. Ἐπειδὴ γὰρ γεννητὰ μὲν ὠμολόγουν, τὸν δὲ ποιητὴν ἡγνόουν, ἀρχόμενος, εὐθὺς Ἐν ἀρχῇ, φησὶν, ἐποίησεν

(1) Hæc fragmenta Græce tantum brevitatis gratia exhibemus. Edit.

Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Τὸ δὲ Ἐν ἀρχῇ ἅπαντα ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν διδάσκει σαφῶς, ὅτι τὰ λοιπὰ μετὰ ταῦτα γέγονεν. Εἰ γὰρ μὴ πεποιήται καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα καθάπερ τὰ πρῶτα, ὧν ἐμνημόνευσε, παρεῖλκε τὸ, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Τοῦ αὐτοῦ. Μετὰ τὰς ἀοράτους καὶ νοεράς οὐσίας οὐρανὸν ὁ Θεὸς κατασκευάζει εὐθὺς μετὰ τῆς γῆς, οὐ τὸν ὁρώμενον· δευτέρῳ γὰρ οὗτος ἡμέρα γίνεται· ἀλλὰ τὸν ἀνωτέρω, ὃν ὁ Δαβὶδ οὐρανὸν οὐρανοῦ καλεῖ (Ψαλ. cxiii, 16).

Vers. 2. Καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου.

Διοδώρου. Σκότους ἄνευ ἄρθρου ἐμνήσθη, ἀβύσσου δὲ μετὰ ἄρθρου. Καὶ σκότος γὰρ φησὶν ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. Ἐπεὶ περὶ τὸ μὲν, ἀνυπόστατον· τὸ δὲ, οὐσιῶδες. Σκιὰ τὸ σκότος οὐρανοῦ καὶ γῆς· σωμάτων γὰρ οὕτω μεγίστων τὸ μέσον ἀνάγκη σκιαζέσθαι, καθάπερ οἶκον ἀθύρωτον. Καὶ μάτην οἱ αἰρετικοὶ νοητὸν σκότος ἐντεῦθεν ἐκλαμβάνουσιν. Οὐρανοῦ γὰρ καὶ γῆς μνημονεύσας ὁ Προφήτης καλυπτομένης ὑπὸ ὑδάτων, οὕτως ὑπὲρ τὰ ὕδατα τὸ σκότος εἶναι φησὶ. Τὸ (1) ἀπὸ τῶν σωμάτων σκότος οὐχ ἢ τῶν σωμάτων σκιά εἶρηται, ἀλλὰ νοητὸν τι, τουτέστιν ὁ διάβολος, τὸ, γεννηθῆτω φῶς, πῶς νοήσω; ἄρα τὸ ἀληθινόν; τὸν υἱόν; τί οὖν ἂν εἴποις; μετὰ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν ἀβύσσον, καὶ τὸ νοητὸν σκότος τὸν διάβολον, ὁ Θεὸς Λόγος; καὶ τίς ἂν τοῦτο συγχωρήσειεν, ἕως ἂν τὸν νοῦν ἔχη;

Ibid. Καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.

Διοδώρου. Τὰ ἀφ' ἐτέρας γλώττης εἰς ἐτέραν μεταγόμενα νοήματα, εἴ τις καὶ τῇ λέξει δουλεύειν, ἀφ' ἧς ἡρμηνεύεται, πειρῶτο, καὶ ταύτην μετάγειν, ἀποσφαλίσεται τῆς διανοίας. Ὡς γὰρ σφενδονίτης, ἢ τοξότης παρ' ἡμῶν μὲν διὰ μιᾶς λέξεως σημαίνεται, παρὰ Σύροις δὲ διὰ δύο· οὕτω καὶ τὸ ἐπεφέρετο, μία μὲν ἐστὶ λέξις παρ' Ἑβραίοις, παρ' ἡμῶν δὲ διὰ μιᾶς λέξεως οὐκ ἂν παρασταίῃ. Βούλεται γὰρ ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις, ἢ τοῦ ἐπεφέρετο, σημαίνειν, ὅτι· καθάπερ ὄρνις ὡς θάλλει ταῖς πτέρυξιν ἀπαλῶς ἐφαπτομένη εἰς τὸ ζωογονεῖν, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα ἐπεφέρετο τοῖς ὕδασι ζωοθαλποῦν. Εἰ δὲ τις ἀνεμὸν βούλοιτο λέγειν τὸ πνεῦμα, οὐχ ἁμαρτησεται. Συγγενῆς γὰρ τῶν ὑδάτων ὁ ἀνεμὸς, ἐκεῖθεν τε τὴν γένεσιν ἔχων καὶ τῇ φορᾷ κινῶν, καὶ διαμείβων τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν. Θεοῦ δὲ λέγοιτο, ὡς ἔργον Θεοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ μέγα αὐτοῖς ἐδόκει διδόναι τὸ θάλλειν καὶ ζωογονεῖν τὸ ὕδωρ, Θεοῦ προσέθηκεν· ἵνα τὴν τοῦ γενομένου αἰτίαν τῶν τῶν ὄλων ποιητῆ ἐπιγράψῃ Ἐἴτε τὸν παράκλητον, τὸ ἅγιον Πνεῦμα δοίη τις εἶναι· τὸ ὑπὸ Μωσέως εἰρημένον, οὖν ἀποσφαλίσεται. Κοσμητικὸν γὰρ τῶν ὄντων τὸ πνεῦμα. Εἰ δὲ πνεῦμα Θεοῦ καὶ τὴν ἐνέργειαν λέγει· λέγεται γὰρ πνεῦμα καὶ ἡ ἐνέργεια· οὐκ ἔστι ἀπόβλητον· Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς τῶ Μωσεῖ προστάσσει, ἐκλέξασθαι πρεσβυτέρους Ἑβδομήκοντα, τοῦ Μωσαϊκοῦ πνεύματος μέρος ὑποσλήμενος αὐτοῖς μεταδώσειν· ὃ ἦν ἡ χάρις.

(1) Ἰσ. Εἰ τὸ ἀπὸ τῶν σωμάτων σκότος.

Vers. 14. Καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἑνιαυτούς.

Διοδώρου. Ζητητέον πῶς εἰς σημεῖα ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ ἀστέρες ἐκτίσθησαν. Ἴσως οὖν εἰς σημεῖα φησὶν, ὡς ὅταν ἴσταται μὲν ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ· ἐπὶ δὲ Ἡσαΐου καὶ ἀναποδίξει. Ἀστὴρ δὲ φαίνεται μάγισ, τὴν κατὰ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ γέννησιν εὐαγγελιζόμενος. Ἐῦροι δ' ἂν τις καὶ τινὰς τῶν ἀστέρων κατὰ καιροὺς φαινομένους κακῶν, ἢ ἀγαθῶν μνηστὰς.

Vers. 17. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς.

Διοδώρου. Μηδεὶς δὲ σκούων, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, συμπεπῆχθαι τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας ἐν τῷ οὐρανῷ νομιζέτω, δόγμα τῆ Ἐκκλησίᾳ ἐθνικῶν ἐπεισάγων, καὶ κινεῖσθαι τὸν οὐρανὸν οἰόμενος, φέροντα τὰ ἐκεῖθεν λάμποντα. Καὶ γὰρ τὸν Ἀδὰμ πλάσας ἔθετο ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐχὶ πῆξας, ἀλλὰ τὴν αὐτόθι δίαιταν καὶ αὐτῷ ὀρίσας. Ὅθεν χρῆ νοεῖν, ὅτι καθάπερ ἐπὶ γῆς ἄνθρωπος, οὕτως ἐν τῷ οὐρανῷ οἱ φωστῆρες, οὐ πεπηγότες, ἀλλ' ὀδεύοντες ἄνω πορεύειν· ἵνα τοῖς κάτω φαίνωσιν, ὁλόκληρον εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς πέμποντες.

Vers. 22. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς, λέγων· Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα τὰ ἐν ταῖς θαλάσσαις· καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

Διοδώρου. Ἴσως ἐπειδὴ τὰ μὲν, εἰ καὶ ζῆ, ἀλλὰ ζωτὴν ἀναίσθητον· τὰ δὲ, αἰσθητικὴν τε καὶ φαντασιαστικὴν ἐπιβουλεύοντα ἀλλήλοις, διὰ τῆς αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε φωνῆς, τὴν ἀσφάλειαν ἐκάστῳ παρέσχεν· ὥστε μηδὲν γένος ἀσθενέστερον ἐκλείπειν, ὑπὸ τοῦ δυνατωτέρου καταναλισκόμενον. Καὶ ἄλλως δὲ τὸ πᾶλλον ἐγγύτερον ἀνθρώπων κατὰ τὴν σωματικὴν ζωτὴν ἔδει πλέον χόρτου τε καὶ ξύλων τιμηθῆσθαι, καὶ τὰ ἐσθίοντα τῶν ἐσθιομένων.

Vers. 26. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

Διοδώρου. Τινὲς κατ' εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον ἐνόμισαν κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἀόρατον. Καὶ οὐ συνῆκαν, ὅτι καὶ ἄγγελος ἀόρατος, καὶ δαίμων ἀόρατος· πρὸς οὓς ἀναγκαῖον εἰπεῖν τοσοῦτον, ὅτι καὶ τὸ ἄρβεν ἐν ἀνθρώποις, καὶ τὸ θῆλυ κατὰ τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν τῆς αὐτῆς εἴληκε φύσεως. Τί δὲ ποτε οὖν ὁ Παῦλος τὸν μὲν ἄνδρα εἰκόνα τοῦ Θεοῦ λέγει, οὐκ ἔτι δὲ καὶ τὴν γυναῖκα, εἶπερ κατὰ τὸν τῆς ψυχῆς λόγον εἰκὼν Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος; λέγει γὰρ, Ἀνὴρ μὲν γὰρ εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων, οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἔστιν (I Κορ. xi, 7). Εἰ τοίνυν εἰκὼν Θεοῦ ὁ μὴ ὀφείλων καλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, δῆλον ὅτι ἡ καλυπτομένη οὐκ εἰκὼν Θεοῦ, τῆς αὐτῆς ψυχῆς ὑπάρχουσα. Πῶς οὖν Θεοῦ εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος; κατὰ τὸ ἀρχικόν, κατὰ τὸ ἐξουσιαστικόν, καὶ μάρτυς αὐτῆ τοῦ Θεοῦ ἢ φωνή, ἢ λέγουσα· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ τὸν

τρόπον ἐπάγουσα, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σῶν θηρίων τῆς γῆς, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡσπερ οὖν ὁ Θεὸς τῶν ὄλων, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν ἐπιγείων βασιλεύει. Τί οὖν οὐκ ἀρχει καὶ ἡ γυνή, τῶν προειρημένων; ἀλλὰ κεφαλὴν ἔχει τὸν ἄνδρα, τῶν ἄλλων κρατοῦσα. Ἀνὴρ δὲ οὐχ ὑποτέτακται τῇ γυναικί. Διὸ δὴ καλῶς ὁ μακάριος Παῦλος τὸν ἄνδρα μόνον εἰκόνα Θεοῦ φησὶν εἶναι καὶ δόξαν, τὴν δὲ γυναῖκα τοῦ ἀνδρὸς δόξαν.

CAP. II, vers. 7. Καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

Διοδώρου. Ὑπέλαβον ἔνιοι κακῶς, τὸ ἐμφύσημα τοῦ Θεοῦ γεγενῆσθαι ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, τοῦ Μωσέως οὐκ εἰρηκότος, ὅτι τὸ ἐμφύσημα γέγονε ψυχὴ, ἀλλ' ὅτι Θεὸς μὲν ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, ἐγένετο (1) ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὡς τῆς πνοῆς τῆς ζωτικῆς, τῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀδάμ ἐμφυσθῆσθαι τε καὶ ἐμπνευσθῆσθαι, τὸν ἄνθρωπον ἀπεργασαμένης ζῶον λογικόν, ἔκτε θνητοῦ σώματος καὶ ψυχῆς ἀθανάτου συνεστός. Ἐπειδὴ γὰρ πνεῦμα ἢ ψυχὴ, φύσις ἀόρατος, ἐμφύσημα θεῖον δημιουργικὸν αὐτῆς εἶναι φησιν, ὡς πού καὶ τῶν ὀρατῶν χεῖρα Θεοῦ. Ἀοράτου μὲν γὰρ ἐμφυσήματος ὀνόματι, τῆς ἀοράτου τὴν κτίσιν γενέσθαι φησὶν ὁ Μωσῆς. Ὀρατοῦ δὲ μέλους προσηγορία, τουτέστι τῆς χειρὸς, πολλάκις τὰ ὀρατὰ δεδημιουργῆσθαι φασὶν οἱ προφῆται. Δεῖ δὲ μὴ ἀγνοεῖν, ὡς τὰ μὲν ἄλλα πάντα προστάττεται γενέσθαι ἀπὸ γῆς, καὶ γένεσιν εἴληφεν ὁ μοντιμι ζωντ. (2) προῆλθεν ἀπὸ γῆς. Ἀνθρώπου δὲ πρῶτον μὲν τὸ σωματικὸν ὄργανον κατασκευάσθη, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ τεχνίτης δημιουργηθεὶς, ἐπεισῆχθη καὶ δεῦτερον τοῦ χείρονος τὸ κρεῖττον, ἵνα μὴ καταφορῆ τῆς σαρκὸς, μηδὲ μέγα φρονῆ ἐπὶ τῷ τῆς οὐκείας φύσεως ἐξαιρέτῳ. Ὁ τοίνυν ἄνθρωπος ἐγένετο εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

Διοδώρου. Τοῖς μὲν γὰρ ἀλόγοις ἀπὸ τῆς εἰσπνοῆς τοῦ κατὰ τὸν ἀέρα πνεύματος ἐψυχῶσθαι, ἐδόθη τὸ ζῆν· τῷ δὲ, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀθανάτου καὶ διαφερούσης οὐσίας. Ἐνεφύσησε γὰρ ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς πνοὴν ζῶσαν. Καὶ τοῖς μὲν, δουλεύειν καὶ ἀρχεσθαι προσετάγη· τῷ δὲ, ἀρχειν καὶ δεσπόζειν.

Τοῦ αὐτοῦ. Οὐκ εἶπε δὲ, ὅτι ἐγένετο ἡ σὰρξ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ἀλλ' ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν, τῇ τοῦ ἀνθρώπου χρησάμενος ὀνομασίᾳ, ἢ κοινή γέ ἐστι τοῦ συναμφοτέρου. Καὶ ταύτην μὲν εἰρηκῶς, δι' ὄλου τὸ συναμφοτέρον ἐδήλου. Τῇ διαιρέσει δὲ τῆς ποιήσεως διακρίνας τὰς φύσεις, καὶ τῷ μὲν ἔπλασε χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, τὴν σὰρκα δηλώσας· τῷ δὲ ἐνεφύσησε πνοὴν ζωῆς, τὴν ψυχὴν ἐμφήνας· εἶτα κατὰ κοινῶν πάλιν ἐπήγαγε, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

Vers. 8. Καὶ ἐφύττεσε Κύριος ὁ Θεὸς παράδει-

σον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε.

Διοδώρου. Ἐδέμ οἱ μὲν τὸν παράδεισον εἶναι φασιν· οἱ δὲ, τὸν τόπον πάντα, ἐν ᾧ καὶ ὁ παράδεισος ἦν, ὅθεν καὶ Ἀδὰμ ἐπλάσθη. Καὶ Ἀδὰμ ἐκ τοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐν Ἐδέμ γεγενῆσθαι προσηγορεύθη. Ἐδὼμ γὰρ τὸ πύρρον, ὡς πού καὶ ὁ Ἡραῦ, πυρᾶς φακῆς πεπρακῶς αὐτοῦ τὰ πρωτοτόκια, τὴν προσηγορίαν εἴληφε· καὶ τοῦτο μᾶλλον ἀληθές.

Vers. 23. Καὶ εἶπεν Ἀδὰμ, Τοῦτο νῦν ὅσπου ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς μου, ἡ αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη.

Διοδώρου. Τοῦτο νῦν ὅσπου ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. Ἐκ πολλῶν μὲν ἔστιν ἰδεῖν πολλῆς χάριτος γέμοντα τὸν Ἀδὰμ, οὐκ ἤκιστα δὲ καὶ ἐκ τούτων. Τῆς γὰρ γυναικὸς πλαττομένης ἐξ αὐτοῦ, οὐκ εἶδε. Πῶς γὰρ ὑπνῶν; ὑπὸ δὲ τοῦ Θεοῦ αὐτῷ προσενεχθεῖσαν, ἐπέγνω, προφητικώτερον εἰπὼν, ὡς οὐκ ἔτι ἡ γυνὴ τὸν αὐτὸν τρόπον γενήσεται ἐξ ἀνδρὸς, ὡσπερ ἡ Εὐὰ ἐξ αὐτοῦ. Τοῦτο γὰρ φησὶ νῦν ὅσπου ἐκ τῶν ὀστέων μου. Νῦν μόνον τοῦτο γεγονός, ὡς καὶ Σύμμαχος, καὶ Θεοδοτίων ἤρμηνευσαν. Τοῦτο ἄπαξ ὅσπου ἐκ τῶν ὀστέων. Τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, καὶ τοῦ νόμου τοῦ γαμικου. Διὰ τί δὲ ἐκ πλευρᾶς; ἵνα μὴ μόνον πάντων τῶν ἐν τῷ βίῳ νομιζομένων καλῶν, ἀλλ' ἤδη καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς προτιμῶσιν ἀλλήλους εἰς σὰρκα μίαν ἐνούμενοι· τὸ μὲντοι αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη, οὐ δοκεῖ τινα σῶζειν ἀκολουθίαν. Εἰ γὰρ ἐπειδὴ πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ ἢ Εὐὰ, διὰ τοῦτο γυνή, αἱ μετὰ ταῦτα γυναῖκες ἄρα οὐκ εἰσὶν ἐκ τῶν ἀνδρῶν. Ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἐρμηνεύσαντας τὸ σφάλμα φασὶ γεγενῆσθαι. Μὴ γὰρ εἰρηκέναι τὴν Γραφὴν γυνή, ἀλλ' ἢ ἄνθρωπος. Ἴσα μὲν γὰρ ὀνομάζει τὸν ἄνθρωπον, δασυτάτη προφορᾷ τῆς φωνῆς χρωμένῃ, ἴσα δὲ τὴν Εὐὰν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τοῦτό μοι δοκεῖ μᾶλλον ἔχειν ἀκολουθίαν.

CAP. III, vers. 2 (vulg. 1). Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὃν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός.

Διοδώρου. Φρόνιμον νῦν οὐ τὸν συνετὸν λέγει, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἀπάτην ἐπιτήδειον ὄργανον. Ὡσπερ ἀγαθὸν ἔθος ἡμῖν μὲν λέγειν τὸν ἄνδρα, αἱ δὲ Βασιλεῖαι (I Βασ. ix, 2), ἀγαθὸν Σαοὺλ εἶναι λέγουσιν, οὐ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ τὸ σωματικὸν τῆς ἡλικίας μέγεθος, ἐκδᾶσα· τὸ ἔθος τῆς προσηγορίας· οὕτω καὶ Μωσῆς ἔφη φρόνιμον τὸν ὄφιν.

Ibid. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· Τί ὅτι εἶπε Κύριος ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ;

Διοδώρου. (3) Ἀλογος ὢν ὁ ὄφις, πῶς διελέχθη τῇ Εὐᾷ; Ὅργανον ἦν αὐτὸς τοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροῦ. Καὶ τοῦτο δεδήλωκεν ὁ Κύριος ἐν τοῖς θεῖοις Εὐαγγελίοις. Εἰρηκῶς γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις, Ὑμεῖς ἐκ τοῦ

(1) Ἀνάγν. ἐγένετο δέ.

(2) Ἰσ. ὁμότιμον, καὶ ζῶντα.

(3) Ἡ ἐν Παρισ. ἐκδ. Θεοδωρίτου, ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν Χάλῃ.

πατρός ὑμῶν τοῦ διαβόλου εὐτε, ἐπηγαγεν, ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν ἀπ' ἀρχῆς (Ἰωάν. viii, 44). Οὗτος τοίνυν διὰ τοῦ ὄφειος διελέχθη τῇ Εὐφ. Ἐπειδὴ γὰρ τῶν πάντων ἀλόγων παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων τὴν ἡγεμονίαν εἰλήφεισαν, δι' ἐνός αὐτῆ τῶν ὑπερκίων τὴν παγίδα προσήνεγκε, πιθανωτέραν οὕτω τὴν ἀπάτην κατασκευάζων. Ὅτι δὲ καὶ αὐτὸν τὸν διὰ τοῦ ὄφειος ἐνεργήσαντα, ὄφιν ἢ θεία προσαγορεύει Γραφή, μάρτυς Ἰσαίας ὁ προφήτης βοῶν, Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπάξει ὁ Θεὸς τὴν μάχαιραν αὐτοῦ τὴν ἀγίαν, τὴν μεγάλην, καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἐπὶ τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν σκολιὸν τὸν ἰσχυρὸν, ἐπὶ τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν φεύγοντα, τὸν ἐν τῇ θαλάσῃ (Ἠσα. xxvii, 1). Καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς ἱεροῖς εἶρηκε μαθηταῖς· Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν· ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφειων, καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἔχθρου.

Τοῦ αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφεις τῇ γυναικί. Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντός ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ; Τίνος φησὶν ἕνεκεν ἐκελεύσθητε παρὰ τοῦ Θεοῦ μηδενὸς γεύσασθαι τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ ξύλων; ὡς δὴ λεν ἐντεῦθεν εἶναι, ὅτι οὐ μετέσχον βρώσεως ἐτέρας οἱ περὶ τὸν Ἀδὰμ. Εἰ γὰρ βεβρωκότες ἦσαν, πάντως ἂν καὶ εἶδεν αὐτοὺς ἐσθίοντας ὁ διάβολος. Ἐσθίοντας δὲ ἰδὼν, οὐκ ἂν εἶπε τίνος ἕνεκεν ἐκελεύσθητε μηδενὸς ἐσθίειν. Ἀλλ' εὐδὴλον μὲν, ὅτι οὐπω βεβρωκείσαν. Τί δὲ βούλεται ἢ τοῦ διαβόλου ἐρώτησις, ἀναγκαῖον εἶπαι. Τὸ μὲν οὖν ὅτι νόμον εἰλήφεισαν τινὰ οἱ περὶ τὸν Ἀδὰμ, ἠπίστατο ὡς εἰκός, ἐξ ὧν ἅπαντα εἶδε τὰ λογικὰ τε καὶ ἄλογα, εἴτε ὀρατὰ, εἴτε ἀόρατα ὑπὸ νόμον ὄντα τινὰ, καθὼς ὁ πεποιτηκὸς ἐβουλήθη. Ἠγνόει μόντοι τὸν νόμον. Οὐ γὰρ ἂν εἰδὼς αὐτὸν τὸ ἐναντίον εἶπεν, ἵνα εὐθύς ἐαυτὸν ἀπίθανον πρὸς τὴν ἀπάτην ἐργάσθαι, ὡς καὶ τὸν νόμον ἄγνοῶν. Ἐκ δὲ τῶν φαινομένων τότε τεκμηράμενος, τὴν οἰκείαν ἐκπληροῦν μοχθηρίαν πειρᾶται. Εὐδὴλον γὰρ, ὅτι μὴ διὰ φωνῆς αἰσθητῆς δέδωκε τῷ Ἀδὰμ τὴν ἐντολὴν ὁ Θεός, ἀλλ' ὥστε ἐντυπῶσαι μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν τὴν τε γνῶσιν τοῦ νόμου καὶ τὴν ἀκοήν. Δεξιόμενον δὲ ἐκείνον τὴν ἐντολὴν διακαῖσθαι ὡσανεὶ ἀλοῆ τὸ πρόσταγμα δεδεγμένον. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν προφητῶν ὁ Θεός ἐποίει. Ἐντεῦθεν οὐδὲ τῷ διαβόλῳ τὸ δοθὲν νόμιμον δὴλον ὑπῆρχεν· ὡς εἶγε κατὰ νόμον ἀνθρώπων ἐνάρθρω τῇ φωνῇ διαλεχθεὶς ὁ Θεός αὐτῷ δεδώκει τὴν ἐντολήν, ἤκουσεν ἂν ταύτης κάκεινος, ἅτε τὰς ἀνθρωπίνας εἰδέναί φωνὰς οἶός τε ὦν. Νῦν δὲ ὡς μὲν ὑπὸ τινὰ νόμον πάντως ἐστὶν, ἐκ πάντων ἐτεκμήρατο τῶν γεγονότων ὑπὸ νόμους. Τὸν δὲ νόμον αὐτὸν ὅς τις ποτέ ἐστιν οὐκ εἰδὼς, ἐξ οὐπερ αὐτοὺς μετατρέψαι ἐβούλετο, στοχασμοῖς τισι τοῖς δοθείσι νόμοις ἐπιχειρεῖν πειρᾶται. Πάντα μὲν γὰρ τὰ ἄλογα ζῶα νεμόμενα κατὰ γῆν ἐώρα· ἐπειδὴ φύσις αὐτοῖς ἐφισμένοις, εὐθύς πρὸς τροφήν ἐπειγέσθαι· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀδὰμ βεβρωκείσαν οὐδέπω. Οὕτω τοὺς ἀνθρώπους τάξαντος τοῦ Θεοῦ, ὥστε μὴ παραπλησίως αἰεὶ τοῖς ἀλόγοις πρὸς βρώσιν ὀρμᾶν. Καιρὸν δὲ τινὰ ὠρισμένον εἶδε-

Α ναί τούτου, εἰ δεῖ μένειν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐθελοῖεν λογισμῶν, καὶ μὴ δίκην ἀλόγων τῇ γαστρὶ προσανέχειν. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐπω διὰ ταύτην οἱ περὶ τὸν Ἀδὰμ βεβρωκείσαν τὴν αἰτίαν, ἅτε τοῦ ἐπείγοντος αὐτοὺς πρὸς τὴν βρώσιν οὐκ ἐπιστάντος καιροῦ, θεωρήσας ὁ διάβολος πάντα μὲν ἐσθίοντα τὰ ζῶα, μόνους δὲ ἐκείνους μεταλαμβάνοντας οὐδενός· οὐκ ἐπιστάμενος οἶαν πρὸς τὰ ἄλογα τοῖς ἀνθρώποις καὶ κατὰ τοῦτο δέδωκεν ὁ Θεός τὴν διαφορὰν, φήθη νόμῳ παντελῶς αὐτοὺς κεκωλύσθαι τῆς βρώσεως. Εἴρετο τοίνυν τὴν Εὐφάν, τίς ἢ αἰτία, δι' ἣν μόνους ὑμᾶς ἐκέλευσε μὴ ἐσθίειν;

Vers. 8. Καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν.

Διοδώρου. Καὶ διηνοίχθησαν, φησὶν, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο. Ἐντεῦθεν ἔνιοι τῶν αἰρετικῶν εὐεργέτην εἶναί φασι τὸν ὄφιν, εἰσιγησάμενον τοῦ ξύλου φαγεῖν· ὃ καὶ διήνοιξεν αὐτῶν τὰς ὄψεις τῆς διανοίας, καὶ γνῶσιν ἐνέθηκε καλοῦ καὶ πονηροῦ. Οὐ γὰρ ὄκνοῦσι διαβάλλειν μὲν τὸν Θεόν, ἐπαινεῖν δὲ τὸν διάβολον, φάσκοντες, ὅσον ἐφθόνησεν αὐτοῖς ὁ Θεός, τοσοῦτον μετέδωκεν αὐτοῖς ὁ ὄφεις· ἀγνοοῦντες, ὅτι τὸ διανοίχθῃναι τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐ πάντως ἐπὶ καλῷ γέγονε. Τί γὰρ παρέσχεν αὐτοῖς ἢ τῶν ὀφθαλμῶν διάνοιξις; ἢ γνῶναι ὅτι γυμνοὶ ἐτύχχανον, καὶ αἰσχύνεσθαι ἐπὶ τῷ πράγματι. Πῶς γὰρ ἠσθάνοντο τῆς γυμνότητος, μὴ τῆς παρακοῆς αὐτοῖς τὴν φύσιν εἰς θνητότητα μεταβαλοῦσης, καθάπερ ὁ Θεός ἠπέλησεν; οἶα γὰρ τὰ τῆς φύσεως, τοιαῦτα καὶ τὰ τῆς προαιρέσεως. Οὐ τὸ αὐτὸ τοῖς ἰχθύσι βούλημα, καὶ τοῖς χερσαίοις, οὐδ' ἄπερ τοῖς σαρκοδόροις δοκεῖ, ταῦτα καὶ τοῖς χλοηφάγοις τῶν ζώων. Καὶ μὴν σάρκες πάντα, καὶ πολλὰ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλὰ τῆς κατασκευῆς διάφορον παρέσχεν αὐτοῖς καὶ τοῦ φρονεῖν τὴν διαφορὰν. Οὕτως ἐπιθυμία μὲν γάμου τοῖς ἀνθρώποις καὶ βρώσεως, θάλψεως καὶ ψύξεως, ἀμφιάσεως τε καὶ γυμνώσεως· οὐδενός δὲ τούτων χρεία τοῖς ἀγγέλοις. Εἰ τοίνυν πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἐναλλαγὴν παρήλλακται καὶ τὰ τοῦ φρονήματος, οὐδὲν ἀπεικός τοὺς περὶ τὸν Ἀδὰμ πρὸ τῆς παρακοῆς ἀναισθητῶς ἔχειν τῆς γυμνότητος· ἐπειδὴ μὴ χρεία τοῖς ἀθανάτοις περιβολῆς, κἂν σώματι ἢ (1)· οὐδὲ γὰρ τοὺς ἀνισταμένους τῶν ἱματίων εἰσέρχεται πόθος ἢ γάμου, ἢ τινος τῶν ἐν τῷ θνητῷ σώματι· μετὰ δέ γε τὴν παρακοῆν εἰς ἔννοιαν ἐλθεῖν τῆς γυμνότητος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ αἰσχυνοῦσθαι, τῶν λογισμῶν αὐτοῖς, ὡς ἔφην, συµμεταβληθέντων τῇ φύσει, καὶ πρὸς τὴν θνητότητα κατενεχθέντων. Τοῦτο προειδὼν ὁ διάβολος· ἀσώματος γὰρ ὦν τὴν φύσιν, λεπτοτέραν ἔχει καὶ τὴν διάνοιαν, καὶ πολλῶν τῶν θνητῶν ἀνθρώπων ὀξυτέραν· ὅπερ τοῖς περὶ τὸν Ἀδὰμ συμβήσεται παρακούσασι, λέγω δὴ τὸ γενέσθαι αὐτοῖς θνητὸν τὸ φρόνημα τῇ πρὸς τὸ χειρὸν ἀπὸ τῆς παρακοῆς τροπῇ, τῇ ἀπάτῃ περιτίθῃσιν ἀπαγγελίας ἀξίωμα, λέγων, ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, διανοίχθησονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, κτ.

Vers. 22. Καὶ ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός τῷ Ἀδὰμ

(1) Ἰς. οὔσι.

καὶ τῆ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους, καὶ ἐνέ-
δυσεν αὐτούς.

Διοδώρου. Ἐνιοὶ τὴν σάρκα φασὶν εἶναι τοὺς χι-
τῶνας τοὺς δερματίνους, κακῶς νοοῦντες. Πρὸ γὰρ
τούτου φησὶν ὁ Μωϋσῆς· Καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν
ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς· νυνὶ δὲ ἐπειδὴ τὴν
γύμνωσιν συνιέντες, καὶ αἰδεσθέντες ἐπ' αὐτῇ φύλλα
συκῆς ἐφόρασαν, δίδωσιν αὐτοῖς ὁ Θεὸς χιτῶνας ἐκ
τῶν ἀρρήτων αὐτοῦ θησαυρῶν κατασκευάσας. Οὐδὲ
γὰρ δεῖ ζητεῖν ὄθεν, ἀλλ' ὅτι ἐποίησε, δείξας ὅτι
χρῆζει τὸ θνητὸν τῆς φύσεως τῆς ἀπὸ τῶν ἱματίων
βοηθείας.

CAP. V, vers. 4. Ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ,
eis., usque ad vers 20 : Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ
ἡμέραι Ἰάρεδ δύω καὶ ἐξήκοντα ἔτη καὶ ἐννακόσια·
καὶ ἀπέθανε.

Διοδώρου. Εἰ ὁ Ἀδὰμ ἐκ γῆς, καὶ ἡ Εὐὰ ἐκ τῆς
τούτου πλευρᾶς, καὶ οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες ἐξ
ἐκτέρων, πόθεν οἱ ἐξῆς ἄνθρωποι ; Ἡ δὲ ἄλλοι, ὅτι
τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων συνελθόντων. Εἰ δὲ τις
ζητοῖ, πῶς ἐν τῷ νόμῳ ἀπαγορεύει γάμους ἀδελφῶν
καὶ θείων, καὶ ὅπως τῶν ἐγγυτέρων, ἴστω· ὅτι τοῦ
ἐκ γῆς γενέσθαι τοὺς μέλλοντας γάμῳ ζεύγυσθαι
τοῦ ἐξ ἑνὸς εἶναι πολὺ κρεῖττον, καὶ τοὺς ἀδελφούς
καὶ τὰς ἀδελφὰς ἀντὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ἀλλήλοις
συνέρχεσθαι βαρύτερον εἶναι νομίζονται. Εἰ γὰρ καὶ
ἐξ ἑνὸς ὄντες, εἴτα εἰς μακροτέρας γενεὰς ταῖς δια-
δοχαῖς ἐκταθέντες, ἀλλοτρίους ἀλλήλων ἑαυτοὺς λογι-
ζόμενοι, οἱ (1) μὲν ἐξ ἄλλων ἐτύγχανον, ἐκ δὲ γῆς
ἅπαντες, πόσῳ μᾶλλον ἑαυτῶν ἠλλοτριώθημεν ; ὥστε
εἰ καὶ βαρὺ τὸ τῆς ἀδελφογαμίας, ἀλλὰ καὶ τὸ πολὺ
βάρος ἀνεῖλε τὸ ἀλλοτρίους νομίζειν ἀλλήλων τοὺς
ἄνθρωπους. Εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς οὖν αἰτιώμεθα πα-
τέρας, καὶ ὅσους γυναῖκας ἔχουσι· τὰς μητέρας, καὶ
ἀδελφὰς, ἴστω· ὡς τοῦ Θεοῦ τὴν μὲν ἀρχὴν τὴν
ἀδελφομιξίαν συγχωρήσαντος, δι' ἣν εἰρήκαμεν αἰ-
τίαν· μετὰ δὲ ταῦτα βουλευθέντος, τῶν ἀνθρώπων
ἔδη πολλῶν γεγονόντων, μὴ μόνον ἀπὸ τῆς συγγε-
νεῖας τῆς ἐγγυτέρας, καὶ ὅσοι γυναῖκας ἔχουσι, λέγω-
τὴν ὁμόνοιαν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀγχιστείας· καὶ
πατέρας μὲν καὶ μητέρας, θείους τε καὶ ἀδελφούς,
υἱούς τε καὶ υἱῶν υἱούς, καὶ ἀνεψιούς τὴν ἀπὸ τῆς
ἐγγύτητος διάθεσιν ἔχειν· τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ πόρρω γε-
γενῆσθαι ταῖς διαδοχαῖς, καὶ εἰς μακροτέρας ἐκτα-
θῆναι· διαδοχὰς, ἀλλοτρίους ὑπειλημμένους, αὐθις διὰ
τῶν γάμων εἰς ὁμόνοιαν σφίγγεσθαι, καὶ συγγενείας
συγγενείαις συνάπτεσθαι. Ταῦτα τοῦ Θεοῦ οἰκονομή-
σαντος, ἄτοπον τὸ ἀδελφούς ἀδελφαῖς ὁμιλεῖν, καὶ
τὰς τοιαύτας γίνεσθαι συναφείας. Ἀρκούσης γὰρ
τῆς διαθέσεως ἀπὸ τῆς συγγενείας, περιττὸν προσ-
τιθέναι καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γάμου, καὶ μὴ τὴν ἐτέρωθεν
ὁμόνοιαν σφίγγεσθαι ταῖς ἐπιγαμίαις· μήτε ἔχειν
τὴν αὐτὴν ἀδελφὴν καὶ γαμετήν. Ἀρκεῖ γὰρ εἰς διά-
θεσιν ἀδελφῆ. Καὶ γυνὴ μὴ στενέ... ὑπὸ τὸ πλάτος
τῆς διαθέσεως. Τοῖς αὐτοῖς οὖν εἰς πάντα χρώμε-
νος (2), τοὺς μὲν, διὰ τὴν ἐγγύτητα τῆς διαδοχῆς

τιμᾶσθαι· τοὺς δὲ, διὰ τὸ τῆς ἀγχιστείας ἀναγκαι-
οῦν.

CAP. VI, vers. 4. Οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς
γῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Καὶ μετ' ἐκεῖνο, ὡς
ἂν εἰσπορεύοντο οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας
τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγεννώσαν αὐτοῖς· ἐκεῖνοι
ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος, οἱ ἄνθρωποι οἱ
ὀνομαστοί.

Διοδώρου. Οὐ μᾶτην προστίθησιν ὁ Μωϋσῆς τὸ,
Οἱ δὲ γίγαντες τότε ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀλλ' ἐπει-
δὴ ὀργισθεὶς ὁ Θεὸς τότε, εἶρηκεν ὅτι, οὐ μὴ κα-
ταμείνη τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τού-
τοις, τουτέστι τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, διὰ τὸ εἶναι αὐ-
τοὺς οὐχ ἁμαρτωλοὺς, ἀλλ' ἁμαρτίαν· τοῦτο γὰρ
ἔστι, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας· καὶ ὅτι ἔσται τὰ
ἔτη αὐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι. Ἦν δὲ τιμωρία τοὺς ἐννα-
κόσια καὶ πεντήκοντα ἔτη βιοῦντας εἰς ἑκατὸν εἴ-
κοσι περιγραφῆναι. Δεικνύς, ὅτι τιμωρία ἦν τὰ
ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη καταλειπόμενα τῆς ζωῆς, τοῖς, ὡς
ἔφην, ἐννακόσια καὶ πεντήκοντα ἔτη ζωῆς, ἐπήγα-
γεν· οἱ δὲ γίγαντες τότε ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς, τουτ-
έστιν οἱ πολλὰ ἔτη βιοῦντες. Φησὶ γοῦν, ἐκεῖνοι
ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος ἄνθρωποι οἱ ὀνο-
μαστοί· δηλαδή οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ οἱ πρὸς τὰς θυγατέ-
ρας τῶν ἀνθρώπων εἰσπορευόμενοι· ἔκτε αὐτῶν γεν-
νῶντες υἱούς, οὐκ ἔτι τῷ Θεῷ· ὥστε αὐτοὺς ἐξ αὐ-
τοῦ ὀνομάζεσθαι, ἢ ἐκεῖνου υἱούς λέγεσθαι· ἀλλ'
ἑαυτοῖς ἐγέννων ἄνθρωποι ἄνθρώπους θνητὰ καὶ ἐπίκληρα
φρονούντας.

Vers. 6. Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν
ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ διενόηθη.

Διοδώρου. Καὶ ἐνεθυμήθη, φησὶν, ὅτι ἐποίησεν
ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς· ἢ κατὰ Ἀκύ-
λαν, καὶ μετεμελήθη ὁ Θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄν-
θρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ διεπονθήθη πρὸς καρδίαν
αὐτοῦ. Μεταμέλεια ἀνθρώπων μὲν, πάθος Θεοῦ δὲ,
ἔργον. Ἐπεὶ καὶ θυμὸς μὲν ἀνθρώπων, ταραχὴ ψυ-
χῆς Θεοῦ δὲ, παιδεία κατὰ τῶν ἐπταικότων. Οὕτω
καὶ μεταμέλεια· ἐφ' ἡμῶν μὲν, μετάγνωσις, οἷα θνη-
τῶν εἰς κατάγνωσιν ἑαυτῶν, ἐφ' οἷς κακῶς ἢ ἐνεθυ-
μήθημεν, ἢ ἐπράξαμεν· ἐπὶ δὲ Θεοῦ, μετάθεσις οἰ-
κονομίας εἰς ἕτερον τρόπον. Ὁ γὰρ ἡμεῖς πάσχοντες
πρῶτον εἰς ἔργον ἐρχόμεθα, τοῦτο ἐπὶ Θεοῦ μόνον τὸ
ἔργον λέγεται. Οἷον θυμωθέντες ἡμεῖς, κολάζομεν·
Θεοῦ δὲ τὸ παιδεύειν, θυμὸς ὠνόμασται. Μεταμελη-
θέντες ἡμεῖς, καὶ ἀποστάντες ἐκεῖνων, ἐφ' οἷς μετα-
νοοῦμεν, ἐρχόμεθα ἐφ' ἑκάτερον, ὃ κρεῖττον εἶναι νο-
μίζομεν. Οὕτω Θεοῦ τὸ ἀπὸ οἰκονομίας εἰς οἰκονο-
μίαν συμφερόντως μεταβαίνειν, μεταμέλεια κέκλη-
ται. Ἐπειδὴ καὶ χεῖρ ἐφ' ἡμῶν μὲν, τὸ μέλος· ἐπὶ
Θεοῦ δὲ, ἡ πρᾶξις λέγεται. Ἐπειδὴ γὰρ ἀόρατος ὁ
Δεσπότης, ἡ δὲ διάνοια ἡμῶν σώματι συγκραθεῖσα,
ἐξ ὧν οἶδεν ἀκούειν χωρεῖ τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ,
ταῖς τῶν ἡμετέρων μελῶν προσηγορίαις ὀνομάζει·
συνιέναι ἡμᾶς θέλουσα ὃ περὶ Θεοῦ βούλεται λέγειν.
Χεῖρὶ κτίζομεν ἡμεῖς. Τὸ τοίνυν δημιουργικὸν τοῦ
Θεοῦ χεῖρα καλεῖ. Αὐτίκα καὶ οἱ μάγοι τὴν σκνίπα

(1) Ἰσ. εἰ οἱ μὲν.

(2) Ἰσ. χρωμένους.

ἐκ τῆς γῆς ἐξαγαγεῖν οὐ δυναθέντες, καθάπερ Μωϋσῆς, ὡς δὲ δάκτυλος Θεοῦ ἐστὶ τούτο, εἶπον (Ἐξόδ. viii, 19). Τίς δ' ἂν εἶποι τὸ Μωϋσέως ἔργον, δάκτυλον εἶναι τῆς τοῦ Θεοῦ φύσεως; καὶ δύναμις αὐτοῦ, ἣ κατιονόμασται, οὐχ ἢ ἐν ἕξει αὐτοῦ· πῶς γὰρ οἶόν τε; ἀλλ' ἢ τὸ δυνατόν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐκυτῆς ἀτελείᾳ δεικνύουσα. Καὶ πόδες, ἡ παρουσία, ἐπειδὴ ποσὶ περαγινόμεθα οὐ ἐὰν δοκῇ· καὶ στόμα, τὸ πρόσταγμα, διὰ τὸ τῷ στόματι φθέγγεσθαι τοὺς ἀνθρώπους. Οὕτω καὶ ὀργὴ Θεοῦ ἢ παιδεία αὐτοῦ, ἢ κατὰ τῶν ἐπτακότων λέγεται τῷ Μωϋσῆ, τοῦ λαοῦ μοσχοποιήσαντος· καὶ νῦν ἔασόν με, καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ ἀπολέσω αὐτούς (Ἐξόδ. xxxii, 10). Θυμὸς δὲ Θεοῦ καὶ βασιλείως οὐκ ἀναμένει τὴν παρὰ ἀνθρώπου συγχώρησιν, ἵνα γένηται θυμὸς· ἀλλ' ἀφ' οὐπερ ἂν γένηται τὸ ἄτοπον, κινεῖται. Λέγει δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀαρὼν (Ἀριθ. xvi, 46, 48)· Λάβε τὸ θυμιατήριον, καὶ δράμε ἐν μέσῳ τῶν τεθνηκότων, καὶ τῶν ἐτι ζώντων. Ἐξῆλθε γὰρ ἡ ὀργὴ Κυρίου, καὶ ἤρκεται θραύειν τὸν λαόν· τὴν πτώσιν αὐτὴν, καὶ τὴν κόλασιν ὀργὴν καλῶν. Ὁμοίως ἀρα καὶ ὅταν μεταβολὴ τις τῶν οἰκονομιῶν τοῦ Θεοῦ γένηται, μεταμέλειαν αὐτὴν ὀνομάζει ἡ θεία Γραφή. Ταύτην τοῦ Θεοῦ τὴν μεταμέλειαν εἰδὼς, οὐ πάθος αὐτοῦ ὁ Προφήτης, ἀλλ' οἰκονομιῶν ἐναλλαγὴν δεικνυμένων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πληγῶν τῶν κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, νῦν μὲν ἐρύτιθης, νῦν δὲ κάμπης, καὶ βρούχου καὶ κάμπης, καὶ τῶν τοιούτων· καθ' ἕκαστον τούτων ἐδόξα, Μετανόησον, Κύριε (Ἀμ. vii, 3, 6), ἐπὶ τούτῳ οὐκ ἐλέγχων τὸν Θεόν, ὡς κακῶς ποιοῦντα, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν πρὸς μετάνοιαν παρακληθῆναι, τῆς παιδείας δὲ μεταβολὴν εἰς τὸ κρεῖττον γενέσθαι παρακαλῶν.

CAP. VIII, vers. 20. Καὶ ὑποκόσμησε Νῶε θυσιαστήριον τῷ Θεῷ· καὶ ἔλαβεν ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτῷ ὀλοκαρπώσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.

Διοδώρου. Συνεχώρησεν ὁ Θεὸς προσάγειν θυσίας καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀβελ πρότερον, καὶ τοῖς περὶ τὸν Νῶε, μετὰ τὸν κατακλυσμὸν· καὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ ὕστερον καὶ πρώην ἐδέξατο τὰς θυσίας, προειδὼς ἦξειν καιρὸν, καθ' ὃν χρεῖα καὶ αὐτῷ θύειν γενήσεται, ἀφιστῶν τοὺς Ἰσραηλίτας τοῦ προσάγειν τοῖς εἰδώλοις θυσίας. Ὡς ἂν εἰδότες Ἰουδαῖοι, ὅτι τὸ θύειν Θεῷ ἐκ πατέρων ἐστὶν, ἐτοιμότερον τὸ πρᾶγμα δέξονται, λέγω δὴ τὸ τῷ Θεῷ θύειν.

CAP. IX, vers. 3. Καὶ πᾶν ἐρπετόν, ὃ ἐστὶ ζῶν, ὑμῖν ἔσται εἰς βρώσιν· ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα.

Διοδώρου. Ὅτι χρησίμως ἡμᾶς τὸ κρεωφαγεῖν ἐπέτρεψεν, ἢ ἐκδασίς ἐδειξε. Προσκυνεῖται γὰρ καὶ μετὰ τὴν Χριστοῦ χάριν πολλὰ τῶν ἀλόγων. Οὐκοῦν πάντα ἂν προσεκυνήθη, μὴ προλαβούσης τῆς κρεωφαγίας.

(1) Νοητέον, ἔπει.

A Vers. 26. Καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Σήμ· καὶ ἔσται Χαναάν παῖς αὐτοῦ.

Διοδώρου. Διὰ τί δὲ μόνον ἐπὶ τοῦ Σήμ τὸ εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Σήμ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰάφεθ; καὶ μὴν κοινῇ τῶν δύο ἢ εἰς τὸν πατέρα τιμή. Ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ Σήμ σπέρμα πιστὸν ἦδει ἐσόμενον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν τὸ κατὰ σάρκα. Δῆλον οὖν, ὅτι προρρήσεις ἦσαν τοῦ Νῶε τὰ λεγόμενα ἐν σχήματι· εὐλογίας, καὶ κατάρας. Καὶ γὰρ Πέρσαις, καὶ Ῥωμαίοις ἐδούλευσε καὶ δουλεύει τὸ σπέρμα Χαναάν, αὐτῷ δὲ οὐδεὶς.

Vers. 27. Ηλιατόναι ὁ Θεὸς τῷ Ἰάφεθ, καὶ κατοικήσάτω ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ Σήμ· καὶ γεννηθήτω Χαναάν παῖς αὐτοῦ.

B Διοδώρου. Ηλιατόναι ὁ Θεὸς τῷ Ἰάφεθ, καὶ κατοικήσάτω ἐν τοῖς σκηνώμασι Σήμ· καὶ γεννηθήτω Χαναάν παῖς αὐτοῦ· ἢ κατὰ τὸν Ἀκόλαν, δούλος δούλων ἔστω Χαναάν παῖς τοῦ Σήμ, ἢ τοῦ Ἰάφεθ, διὰ τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ Χάμ οὐ δέχεται τὴν κατάραν, διὰ τὸ γύλογοῦσθαι τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Τί δήποτε, καὶ κατοικήσάτω ὁ Ἰάφεθ ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ εἴρηται; ὀφθαλμοῦ, ὅτι πάντα προφητεία ἦν διὰ προφάσεως τινος, ἢ ἀνευ προφάσεως φανερωμένη; καὶ γὰρ μετὰ ταῦτα Μαδαΐ, τουτέστιν ὁ Μηδός, τοῦ Ἰάφεθ ὢν υἱός, τὸ κάλλιστον τῶν τοῦ Σήμ οἰκίσεων κατέσχε, τὴν Μηδίαν, μέρος οὐκ ἐλάχιστον τῆς τῶν Περσῶν γῆς.

CAP. XI, vers. 17. Καὶ ἔζησεν Ἐβερ, μετὰ τὸ γεννηθῆναι αὐτὸν τὸν Φαλὲκ, ἑβδομήκοντα καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας· καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἔζησε Φαλὲκ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Ῥαγαῦ.

Διοδώρου. Ἐβερ μετὰ τὸ γεννηθῆναι αὐτὸν τὸν Φαλὲκ ἔζησεν ἔτη σο'. Ὁ δὲ Φαλὲκ ρλδ' (1). Τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἔτεκε τὸν Ῥαγαῦ· ἐπὶ δὲ τοῦ Φαλὲκ γέγονεν ἡ πυργοποιία. Δῆλον, ὅτι καὶ ὁ Ἐβερ τότε περιῆν, καὶ μετὰ πλείονα ἔτη τῆς πυργοποιίας ἀνεχώρησε τοῦ βίου. Οὐκοῦν ἢ Ἑβραῖα φωνὴ ἀπὸ τοῦ Ἐβερ ὠνόμασται. Οὐ ἢ γλῶσσα διεφυλάχθη, πάντων τῶν ἄλλων εἰς διαφόρους μερισθέντων φωνάς, διὰ τὸ μὴ συμφωνῆσαι τοῖς ἄλλοις ἴσως εἰς τὸ τῆς πυργοποιίας τόλμημα.

Vers. 32. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Θάρρά ἐν Χαββάν πέντε καὶ διακόσια ἔτη· καὶ ἀπέθανε Θάρρά ἐν Χαββάν.

D Διοδώρου. Εἰ ὁ πατὴρ τοῦ Ἀβραμ ὀρμῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀπέθανεν ἐν Χαββάν, πῶς ὁ Θεὸς φαίνεται τῷ Ἀβραμ λέγων. Ἐξελεθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ πορεύου εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν σοι δείξω, ὡς ἀγνοοῦντι ὅποι χρεὶ ἀπελθεῖν αὐτόν; Ἀλλὰ τὴν ἀμφιβολίαν ὁ μακάριος λύει Στέφανος λέγων (Πραξ. vii, 2). Ὁ Θεὸς ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαββάν. Ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι Θάρρά διὰ τὴν γεγεννημένην ἐν Βαβυλῶνι τῷ Ἀβραμ ὀπτασίαν ὀρμᾶ μετὰ τοῦ γένους κατοικῆσαι τὴν Παλαιστίνην· ἀλλ'

ἔπειδὴ θέλημα Θεοῦ ἦν, μόνον τὸν Ἀβραάμ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐξ αὐτοῦ γεννωμένους κληρονομήσει τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, κατέφησεν ἐν Χαβρᾶν ὁ Θάβρα. καὶ μετὰ τὴν τούτου τελευταίαν οἱ λοιποὶ πάντες. Ὁ δὲ Ἀβραάμ ἔτι τοῦ πατρὸς, οἶμαι, ζῶντος, δευτέρας καταξιούται κλήσεως, τῆς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ὡς περ γὰρ τὸ, ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, οὕτω καὶ τὸ, ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου εἶρηκεν, εἶνα ὁ πατήρ τῆς Ἐκκλησίας Ἀβραάμ κάκεινο πληρώσῃ, τὸ, ὁ φιλῶν πατέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος (Ματθ. x, 37). Εἴ δέ τις λέγει μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἐκ τῆς Χαβρᾶν ἐξεληλυθέναι τὸν Ἀβραάμ, ἄλυτον εὐρήσει τὸ ζητούμενον ἐν τῷ μερὶ τῶν ἐτῶν τοῦ Ἀβραάμ, ὡς περ ἤδη ἐπεσημηνάμεθα. Ὅτι δὲ μόνον αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐβούλετο κληρονόμον τῆς γῆς γενέσθαι, διδάσκει σαφῶς τὰ κατὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ Λώτ.

CAP. XII, vers. 13. Παραγενόμενος δὲ τις τῶν ἀνατιθέντων, ἀπήγγειλεν Ἀβραμ τῷ περάτῃ αὐτοῦ δὲ κατέφησεν πρὸς τῇ Μαμβρῇ Ἀμορραίου τοῦ ἀδελφοῦ Ἐρχῶλ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀνῶν· οἱ ἦσαν συνωμόται τοῦ Ἀβραμ.

Διοδώρου. Τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἰορδάνου διηγησάμενος ὁ Μωϋσῆς, τουτέστι τὸν πόλεμον, ὃν ἐπολέμησαν Πέρσαι πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῶν Σοδομιτῶν καὶ Γομόρρων, τότε περάτην καλεῖ τὸν Ἀβραάμ, ὡς ανεὶ πέραν οἰκοῦντα τοῦ Ἰορδάνου. Ἐπάγει γὰρ αὐτοῦ δὲ κατέφησεν πρὸς τῇ Δρυὶ τῇ Μαμβρῇ, δεικνὺς διὰ τὴν περάτης ὠνομάσθη νῦν.

CAP. XVII, vers. 14. Καὶ ἄρσην, ὃς οὐ περιτμηθήσεται τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς· ὅτι τὴν διαθήκην μου διεσκέδασε.

Διοδώρου. Καὶ ἀπερίτμητος, φησὶν, ἄρσην, ὃς οὐ περιτμηθήσεται τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς· ὅτι τὴν διαθήκην μου διεσκέδασαν. Οὐκ ἔπειδὴ τὸ ἔργον τῆς περιτομῆς ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὅτι ἡ διαθήκη ἀθετεῖται τοῦ σημείου, δι' οὗ ἐγνωρίζετο, μὴ πληρουμένου. Τί οὖν ὁ μὴ περιτμηθεὶς ἐξολοθρευθήσεται; καὶ πῶς τὸ βρέφος; τῶν γὰρ πατέρων ἐστὶ τὸ περιτεμεῖν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. Ἀλλ' ὁ Σύρος οὕτως ἔχει· πᾶς ὃς οὐ περιτέμνεται ἐξολοθρευθήσεται· καὶ ὁ Ἰβραῖος, πᾶς ὁ μὴ περιτέμνων. Εἴ δὲ αὕτη Θεοῦ ἀπόφασις, καὶ πῶς οὐκ ἔδεισαν οἱ ἐξεληθόντες ἐξ Αἰγύπτου ἐν μ' ἔτεσι· μὴ περιτέμνοντες τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεχθέντας; ἢ πῶς ξύλα μὲν τις συλλέξας ἐν Σαββάτῳ, λιθάζεται· καὶ ὁ λαὸς ὁ γογγύσας πίπτει καὶ κατὰ μέρος ἀφανίζεται, οὐκ ἐμέμφθη δὲ ὁ (1) περιτμηθεὶς; Ἡ δὲ ἄρα, ὅτι ἀπὸ περιτομῆς ἐβούλετο γνωρίζεσθαι τοὺς οἰκείους, τοὺς ἐν μέσῳ ἀκροβύστων τότε τυγχάνοντας. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐν ἐρήμῳ γενομένους, καὶ τοῦ σημείου οὐ χρεῖαν ἔχοντας (πάντες γὰρ ἐτύγχανον οἰκίσαι τοῦ Θεοῦ), οὐκ ἀπήτησε τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης. Αὐτίκα δὲ μετὰ

ταῦτα ὁδηγηθέντας εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ λοιπὸν τοῖς ἔθνεσιν ἐπιμιγνυμένους, πάλιν ἀπαιτεῖ τὴν περιτομὴν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν πίστιν στάσεως οὐκ ἐγνωρίζοντο, καθάπερ ἄλογα ἀπὸ κυτῆρος αὐτοὺς ἐκ τῆς περιτομῆς ἐβούλετο γινώσκεισθαι. Ἴνα ἡ περιτομὴ τῆς σαρκὸς δεικνύῃ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἐξαίρετον. Ὁ τῆς προαιρέσεως ἦν μεγίστη κατηγορία.

CAP. XXI, vers. 9. Ἰδοῦσα δὲ Σάρρα τὸν υἱὸν Ἀγαρ τῆς Αἰγυπτίας, ὃς ἐγένετο τῷ Ἀβραάμ, καίζοντα μετὰ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς.

Διοδώρου. Τισὶν ἔδοξε, πονηρὸν ὄντα τὸν Ἰσμαῆλ, κρίσει Θεοῦ ἀποβεβλήσθαι. Διὰ γοῦν τοῦτο μηδὲν εἰληφέναι παρὰ τοῦ πατρὸς· καὶ μάρτυς ὁ Παῦλος λέγως. Ἀλλ' ὡς περ τότε ὁ κατὰ σάρκα ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα (Γαλ. iv, 29). Ὡς τε καὶ ἡ Σάρρα οὐχ ἀπλῶς καίζοντα θεασαμένη τὸν Ἰσμαῆλ μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ ἐκινήθη, εἰ καὶ ἀπλούστερον λέγει αὐτὸ ὁ Μωϋσῆς. Οὕτω καὶ ὁ Ἀβεννήρ, καὶ Ἰωάβ ἀντεπαρετάξαντο. Ὁ μὲν, ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ Σαούλ· ὁ δὲ, ὑπὲρ Δαβίδ. Παιξάτωσιν, φησὶ, τὰ παιδία ἔμπροσθεν ἡμῶν (II Βατ. ii, 14), ἀντὶ τοῦ μαχεσάσθωσαν. Οὕτω, τὸ καίξαι καὶ ἐπὶ μάχης λαμβάνειν εἶωθεν ἡ Γραφή· καὶ ἐμπαῖξαι, τὸ βίβη συγκαθευδῆσαι.

Vers. 14. Ἀνέστη δὲ Ἀβραάμ τῷ πρωῖ, καὶ ἔλαθεν ἄρτους καὶ ἀσκὸν ὕδατος, καὶ ἔδωκεν Ἀγαρ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς καὶ τὸ παιδίον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτήν.

Διοδώρου. Σὺ δὲ ἀκούων, ὅτι ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Ἀγαρ ὁ Ἀβραάμ τὸν ἀσκὸν τοῦ ὕδατος, καὶ τοὺς ἄρτους, καὶ τὸ παιδίον, μὴ νόμιζε τὸ παιδίον ἐπικεκαθηκέναι τοῖς ὤμοις τῆς μητρὸς· καὶ γὰρ ἦν ἡδὲ πεντεκαίδεκαετής· ἀλλ' ἄκουε τῆς ἀκολουθίας λεγούσης. Ἀνέστη δὲ Ἀβραάμ τῷ πρωῖ, καὶ ἔλαθεν ἄρτους, καὶ ἀσκὸν ὕδατος, καὶ ἔδωκεν Ἀγαρ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς· καὶ τὸ παιδίον, οὐκ ἐπέθηκεν, ἀλλ' ἔδωκεν. Ἐκείνη γὰρ συνάπτεται τὸ, ἔδωκε καὶ τὸ παιδίον, οὐχὶ τῷ, ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς. Τάχα δὲ ὅπερ καὶ ἀληθέστερόν ἐστιν, οἱ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον πεντεκαίδεκαετείς, βρέφη ἐτύγχανον, οἷς τεσσαρακονταετῆς καὶ πεντηκονταετῆς χρόνος τῆς ἡλικίας ἤκμαζεν εἰς τὸν τοῦ γάμου καιρὸν. Λάβε γὰρ μοι τὴν ἀναλογίαν ὅλης τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν γάμου, καὶ οὐ θαυμάσεις, εἰ ὁ πεντεκαίδεκαετής ἔτι βρέφος ἦν, τοῖς ὤμοις τῆς γεννησάσης ἐπιτιθέμενος.

CAP. XXII, vers. 1. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπείραζεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ.

Διοδώρου. Μέλλων Μωϋσῆς ἱστορεῖν, ὅτι ἤτησεν ὁ Θεὸς θυσιασθῆναι αὐτῷ τὸν Ἰσαὰκ, ἵνα μὴ ὑποπτεύσῃς ἀνθρώπου θυσίαν αὐτὸν ὀρέγεσθαι, εὐθὺς ἀναγνοῦς, διὰ τοῦτο φησιν, ἐπείραζεν, ἀντὶ τοῦ οὐκ ἀληθῶς ἦν, ἀλλὰ δοκιμον δεικνὺς αὐτοῦ τὴν πίστιν.

Vers. 2. Καὶ πορευθεὶς εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὄλοκάρπωσιν ὑφ' ἐν τῶν ὄρέων, ὧν ἂν σοι εἶπω.

Διοδώρου. Ἐπισημήνασθαι δὲ χρῆ, ὅτι πολλάκις

(1) Ὁ μὴ περιτμηθεὶς τῇ ἐννοίᾳ κατάλληλον.

πρὸ τούτου τῷ Ἀβραάμ θυσίαν προσαγορεύοι, οὐδέποτε ὁ Θεὸς τόπον τῆς θυσίας ὑπέδειξε, ἢ νῦν. Πορεύθητι γὰρ, φησὶν, εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὀλοκάρπωσιν ὅφ' ἐν τῶν ὀρέων, ὧν ἂν σοι εἴπω. Μήποτε οὖν ἐκεῖνον ὑπέδειξε τὸν τόπον, ἐνθα καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη; ἐπεὶ καὶ τύπος τοῦ πάθους αὐτοῦ ὁ Ἰσαάκ. Καὶ γὰρ τῇ γῆ τῶν Φυλισταίων τὰ ὄρια παράκειται τῶν Ἱεροσολύμων.

Vers. 14. Καὶ εἶπε, Μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσῃς αὐτὸ μηδὲν· νῦν γὰρ ἔγνω, ὅτι φοβῆ τὸν Θεὸν σὺ· καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ.

Διοδώρου, λέγει νῦν ἔγνω, ὡς τὸ καταβάς ὑψομαί, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν συντελοῦνται (Γεν. xviii, 21), τὸ περὶ Σοδόμων εἰρημένον. Ὡς περὶ γὰρ ἐκεῖ οὐκ ἄγνοιαν εἰσάγει Θεοῦ, ἀλλὰ δίκης ἀκρίθειαν· πῶς γὰρ ἂν κατῆλθεν, εἰ μὴ ἀμικτωλὸς ἦδει; Οὕτω νῦν καὶ τὸ, ἔγνω, ἀντὶ τοῦ, νῦν ἔδειξας, ἢ ἐγνώρισας, ὅτι σὺ φοβῆ τὸν Θεόν. Δοκεῖ δὲ τισι, μὴ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἄγγελον εἰρηκένα· τὸ, νῦν ἔγνω· ὡς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μὲν φθεγγόμενον, ὁμολογοῦντα δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἄνοιαν, καὶ ἐκ τῶν ἔργων γνωρίσαντα τὴν τοῦ Ἀβραάμ πίστιν. Ἄλλοι δὲ φασὶ τὸ, νῦν ἔγνω ἐν τῇ Ἑβραϊδὶ ἐπαμφοτερίζειν. Καὶ τοῦτο γὰρ σημαίνειν ἅμα, καὶ ὅτι νῦν ἐγνώρισας, ἀντὶ τοῦ πᾶσιν ἔδειξας, καὶ ἐποίησας φανερόν.

Vers. 13. Καὶ ἀναβλέψας Ἀβραάμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε καὶ ἰδοὺ κριὸς εἰς κατεχόμενος ἐν φυτῷ Σαβὲκ ἐκ τῶν κεράτων. Καὶ ἐπορεύθη Ἀβραάμ, καὶ ἔλαβε τὸν κριόν, καὶ ἀνένεγκεν αὐτὸν εἰς ὀλοκάρπωσιν ἀντὶ Ἰσαάκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Διοδώρου. Τὸ, ἐν φυτῷ, οὐκ ἔχει ὁ Σύρος, μόνον δὲ τὸ Σαβὲκ. Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ εἶναι νομίζω. Τοῖς δὲ Ἑβραίοις δοκεῖ τὸ Σαβὲκ ἄφεισιν σημαίνειν. Καὶ τοῦτο δὲ τοῦ μυστηρίου τοῦ σταυροῦ δηλωτικὸν ἂν εἴη.

CAR. XXIV, vers. 2. Καὶ εἶπεν Ἀβραάμ τῷ παιδί αὐτοῦ τῷ πρεσβυτέρῳ τῆς οἰκίας αὐτοῦ τῷ ἀρχοντι πάντων τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ· Θεὸς τὴν χειρὰ σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου.

Διοδώρου. Τίνες φασὶ, τὸν Σύρον καὶ τὸν Ἑβραῖον μὴ οὕτως ἔχειν τὸ, θεὸς τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τὸν μηρόν μου, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ παιδογόγον ὄργανον· ἐπειδὴ τῆς διαδοχῆς ἢ εὐλογία τὸ, Αὐξάνεσθε, ἦν, καὶ πληθύνεσθε (Γεν. i, 28). Ὑπηρετεῖτο δὲ τῇ εὐλογίᾳ τὸ ὄργανον τὸ παιδοποιῶν. Τοῦτο δὲ καὶ τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης ἐδέξατο, τὸ ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ Ἀβραμιαίου μέλλειν σαρκουθεῖν τὸν Θεόν. Δικαίῳ δὲ καὶ σώφρονι οὐδὲν ἀσχημοῦ μέλας, ἀδίκῳ δὲ προ πάντων ἢ ψυχῇ.

CAR. XXV, vers. 22. Ἐσκίρτων δὲ τὰ παιδιά ἐν αὐτῇ· εἶπε δὲ· Εἰ οὕτω μοι μέλλει γίνεσθαι, ἵνα τί μοι τοῦτο; Ἐπορεύθη δὲ πυθέσθαι παρὰ Κυρίου.

A Διοδώρου. Ἐπορεύθη δὲ Ῥεβέκκα καὶ πυθέσθαι παρὰ Κυρίου, ἢ πάντως ἐπειδὴ τοῖς γνησίως προσευχομένοις ἀναχωρεῖν καὶ συλλέγειν τὴν διάνοιαν εἰς τὸ τυχεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας. Τίνες δὲ φασὶ πρὸς τὸν Μελχισεδὲκ ἀπεληλυθέναι αὐτὴν, στοχασμῷ μᾶλλον ἢ ἀληθείᾳ χρώμενοι.

Vers. 26. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπειλημμένη τῆς πτέρνης αὐτοῦ· καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ἰακώβ. Ἰσαάκ δὲ ἦν ἐτῶν ἐξήκοντα, ὅτε ἔτεκεν αὐτοὺς Ῥεβέκκα.

Διοδώρου. Διὰ τί τῆς πτέρνης τοῦ Ἡσαῦ ἐπειλημμένης, ὁ Ἰακώβ τίκεται; Τοῦ Θεοῦ δεικνύοντος, ὅτι κρείττων τοῦ ἀδελφοῦ φανεῖς ἐν ταῖς τῆς εὐσεβείας ἀγῶσι, τὰ τῆς πρωτοτοκίας λήφεται βραβεῖα. Καὶ παλλίων μὲν, ἔξισι τῆς γαστροῦ· εἶχετο γὰρ τῆς πτέρνης· εἰς δὲ τοὺς αὐθαίρετοι ἀγῶνας προσελθὼν, εἴληψε τῆς τιμῆς τοὺς στεφάνους. Καὶ μετ' ὀλίγα. Λάθοι δ' ἂν τις τὸ πρᾶγμα τύπον Ἰουδαίων τε καὶ Χριστιανῶν· ὡς περὶ τούτου ὁ Ἀπόστολος τὰ κατὰ τὸν Ἰσραήλ, καὶ τὸν Ἰσαάκ. Προσκρούει γὰρ ὁ πρεσβύτερος πανταχοῦ, καὶ ἐκβάλλεται· ὁ δὲ νέος εὐδοκίμει, καὶ κληρονόμος γίνεται.

Vers. 33. Καὶ εἶπεν Ἰακώβ· Ὁμοσόν μοι σήμερον. Καὶ ὤμοσεν αὐτῷ· ἀπέδοτο δὲ Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια τῷ Ἰακώβ.

Διοδώρου. Ἀνάξιος ἦν τῶν πρωτοτοκίων ὁ Ἡσαῦ, βίον ἀγριώτερον ζῶν, καὶ λυπῶν τοὺς γεννήσαντας. Οἱ Ἰουδαῖοι φασὶ πρωτότοκον εἶναι τὸν Ἰακώβ. Πρωτός γὰρ ἐκ κοιλίας πλάττεται ὁ δεύτερος γεννώμενος.

C CAR. XXVII, vers. 41. Καὶ ἐνεκότε Ἡσαῦ Ἰακώβ περὶ τῆς εὐλογίας, ἧς εὐλόγησεν αὐτὸν Ἰσαάκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Εἶπε δὲ Ἡσαῦ ἐν τῇ διανοίᾳ, Ἐγχισάτωσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους τοῦ πατρός μου, ἵνα ἀποκτείνω Ἰακώβ τὸν ἀδελφόν μου.

Διοδώρου. Εἰ ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ Ἡσαῦ ἠπειλήσει, πῶς ἀπηγγέλη τῇ Ῥεβέκκᾳ; Εἰ μὴ τοῦτο βούλεται λέγειν, ὅτι ἐκρίνευ ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν, καὶ εἶπεν ἐν τῇ διανοίᾳ, ἀντὶ τοῦ ὤρισεν· οὐκ ἐν τῇ τοῦ θυμοῦ ὀξύτητι φθεγξάμενος, μετεβλήθη· ἀλλ' ἐπὶ τῆς καρδίας ἔσχε τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ μῆνιν. Ἦς τὴν ἐπιμονὴν ἢ μήτηρ θεασαμένη, τὸν εὐλογηθέντα υἱὸν ἀσφαλίζεται.

CAR. XXXII, vers. 29. Ἠρώτησε δὲ Ἰακώβ, καὶ εἶπεν· Ἀπάγγειλόν μοι τὸ ὄνομα. Καὶ εἶπεν· Ἰνα τί τοῦτο ἐρωτᾷς σὺ τὸ ὄνομά μου; (1) καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ἐκεῖ.

Διοδώρου. Καὶ εἶπεν Ἰακώβ· Ἀνάγγειλόν μοι τί ὄνομά σοι; καὶ εἶπεν· Ἰνα τί τοῦτο ἐρωτᾷς; καὶ τοῦτό ἐστι θαυμαστόν. Καλῶς ὁ Κύριος εἰς ἑαυτὸν λέγεσθαί φησι τὸ, Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστόν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῆ (Ψαλ. viii, 1). Οὐ γὰρ ἂν ἀγγέλου θαυμαστόν εἴη τὸ ὄνομα, ἀλλ' ἢ Υἱοῦ Θεοῦ· ὅτι Θεὸς καὶ Ἰησοῦς, ὅτι τοῦ κόσμου Σωτὴρ.

(1) Ὁ ἐστὶ θαυμαστόν πρόσκειται ἐν ταῖς τοῦ Ἀλδοῦ ἐκδόσιν.

CAP. XXXVI. vers. 24. Καὶ οὗτοι υἱοὶ Σεβεγῶν· Ἄϊδ· καὶ Ἄνὰ· Οὗτός ἐστιν Ἄνὰ, ὃς εὔρε τὸν Ἰαμεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ ὑποζύγια Σεβεγῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Διοδώρου. Ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος τὸν Ἰαμεῖν ὕδωρ βούλονται λέγειν· ἀντί τοῦ, εὔρε πηγὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Οἱ δὲ ἐρμηνεύσαντες αὐτὴν πως τὴν λέξιν τὴν Ἑβραϊκὴν τεθείκασιν.

CAP. XXXVII. Vers. 1. Κατήνεγκαν δὲ Ἰωσήφ φόγον πονηρὸν πρὸς Ἰσραὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν.

Διοδώρου. Κατήνεγκαν δὲ φόγον πονηρὸν Ἰωσήφ πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν.

CAP. XXXVIII, vers. 8. Εἶπε δὲ Ἰούδας πρὸς Αὐνάν· Εἰσελθε πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ ἐπιγάμωρευσον αὐτὴν, καὶ ἀνάστησον σπέρμα τῷ ἀδελφῷ σου.

Διοδώρου. Τοῦτο καὶ διὰ Μωϋσέως ὁ Θεὸς ὕστερον προστάττει. Μήποτε οὖν ἤδη ἐδέδωκε τὸν νόμον τοῦνον; λέγει γὰρ καὶ τῷ Ἀδραάμ διαλεγόμενος αὐτῷ· Ἦδεις γὰρ ὅτι συντάξει τοῖς τέκνοις αὐτοῦ Ἀδραάμ, καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μετ' αὐτόν· καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς Κυρίου τοῦ Θεοῦ, δικαιοσύνην ποιεῖν καὶ κρίσιν (Γεν. xviii, 19). Τὸ δὲ ἀνιστῆν σπέρμα τῷ ἀδελφῷ, τοῖς πενθοῦσι· παρέσχε παραμυθίαν, ὅτε οὐπω ἐδέδωκε τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως φανερά ἢ ἐπαγγελία.

Vers. 18. Ὁ δὲ εἶπε· Τίνα τὸν ἀρραβῶνά σοι δώσω; Ἡ δὲ εἶπε, Τὸν δακτύλιόν σου, καὶ τὸν ὀρμίσκον, καὶ τὴν ράβδον τὴν ἐν νῆι χειρὶ σου. Καὶ ἔδωκεν αὐτῇ· καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν· καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ.

Διοδώρου. Τὸν ὀρμίσκον, ὃν δέδωκεν ὁ Ἰούδας τῇ Θάμαρ, ὁ Σύρος ὠρῆριον λέγεσθαι φησὶ, καὶ οὐχ ὀρμίσκον· Σύμμαχος δὲ, στρεπτόν ἐγχειρίδιον.

Vers. 27-30. Ἐγενετο δὲ ἡνίκα ἔτικτε, καὶ τῇ δὲ ἦν δίδυμα ἐν γαστρὶ αὐτῆς. Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ζαρά.

Διοδώρου. Τῆς Θάμαρ τὰ δίδυμα τικτούσης, τοῦ τε Ζαρά τὴν χεῖρα προεξαγαγόντος, ἐν τῷ δακτύλῳ ῥάμμα κοκκινόν ἔδησεν ἢ μαῖα, τίνος ἔνεκεν; Ἐπειδὴ συμβαίνει τὰ δίδυμα τὴν ὁμοιότητα ἀπαραλλάκτως ἔχειν, ἵνα γινώσκῃται ἐν τοῖς τεχθεῖσιν ὁ πρωτότοκος. Ἐπειδὴ δὲ συστείλαντος τοῦ Ζαρά τὴν χεῖρα, Φαρὲς προεξῆλθεν, ὡσπερ διὰ φραγμοῦ τοῦ Ζαρά διαβαίνων, φησὶ πρὸς τὸν Ζαρά ἢ μαῖα. Τί διεκόπη διὰ σὲ φραγμός; εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸν Φαρὲς, τὸν ὡσπερ φραγμῷ τῷ ἀδελφῷ χρησάμενον, καὶ τοῦτον διακόψαντα, εἴρηται, τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν. Ὁ δὲ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος φασὶ, Τί διεκόπη ἐπὶ σὲ διακοπή; ὁ μᾶλλον ἂν εἰκότως τῷ Ζαρά λέγοιτο. Δεῖ δὲ ἐπιστημῆνασθαι, ὅτι ἢ μὲν φύσις, τὸν Ζαρά πρωτόκτονον ἐποίει προεξενηκόντα τὴν χεῖρα· ὁ δὲ Θεὸς, τῷ Φαρὲς παρέσχε τὸ ἀξίωμα. Ἰξ οὖ ὁ Δαβὶδ, καὶ τὸ βασιλικὸν γένος, καὶ τὸ κατὰ σάρκα ὁ Κύριος.

CAP. XXXIX, vers. 2. Καὶ ἦν Κύριος μετὰ Ἰωσήφ· καὶ ἦν ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ παρά τῳ κυρίῳ τῷ Αἴγυπτίῳ.

Διοδώρου. Ἦν γὰρ, φησὶν, ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων, ἢ κατα τὸν Σύρον, κατευοδούμενος. Οὐ γὰρ μόνον

ὡς σοφὸς ἐπέβαλε τοῖς αἰνιγμασιν, ἀλλὰ καὶ οἷα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁδηγούμενος.

CAP. XLVII, vers. 31. Εἶπε δὲ αὐτῷ, Ὁμοσόν μοι. Καὶ ὠμοσεν αὐτῷ. Καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ράβδου αὐτοῦ.

Διοδώρου. Ῥάβδον μὲν ὁ Ἰακώβ εἶχεν, οἷα δὲ γέροντων, Πρότερον δὲ αὐτὸς ὁ Ἰακώβ γέροντων ὢν, καὶ δυσκινήτως ἔχων, τοῦ ἄκρου τῆς ράβδου ἀψάμενος, κατεφίλησεν αὐτὸ τῆς ράβδου τὸ μέρος, οὗ ἤψατο· ἢ ὁ Ἰωσήφ προσκυνήσας τῷ πατρὶ, ἤψατο τοῦ ἄκρου τῆς ράβδου διὰ τὸ πολὺ κατακύψαι ἕως τῆς γῆς, φανερώς οὐκ εἴρηκεν· ἢ τῷ Θεῷ προσκυνήσας ὁ Ἰακώβ, τοῦ ἄκρου τῆς ράβδου ἤψατο διὰ τὸ γῆρας· ὡς καὶ ὁ Δαβὶδ, τοῦ Σολομῶντος βασιλεύσαντος, εὐχαριστῶν, ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς ἔκειτο, τῷ Θεῷ προσεκύνησεν.

CAP. XLIX, vers. 3. Ῥουδίμ πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχὺς μου, ἀρχὴ τέκνων μου, σκληρὸς φέρεσθαι, καὶ σκληρὸς ἀθάρης.

Διοδώρου. Ὁ Σύρος ἔχει, Ῥουδίμ πρωτότοκός μου, ἢ δύναμις μου, καὶ ἢ ἀρχὴ τῆς ἰσχύος· ἐπλανήτης ὡς ὕδωρ, μὴ παραμείνης, ἀντί τοῦ μὴ ζήσης, εἰ τῆς ἀπολασίας ὁ φόνος χειρὸν.

Vers. 4. Ἐξύβρισας ὡς ὕδωρ, μὴ ἐκζέσης.

Διοδώρου. Πάντες οἱ ἀδελφοί, πλὴν τοῦ Ῥουδίμ, μικροῦ μὲν ἀνελόντες τὸν Ἰωσήφ, φιλανθρωπῶς δὲ ἀποδεχόμενοι, πῶς οὐδέχονται τὴν κατάραν; Τοῦτο πρόρρησις ἐστὶ· μᾶλλον ἐν κατάρας σχήματι. Ἄλλ' ἔάν πρόρρησις, πῶς οὐκ ἐκβαίνει τὸ ἔργον; ζῆ γὰρ ἢ φυλὴ Ῥουδίμ, καὶ κληρονομεῖ τὴν γῆν πρώτη τῶν ἄλλων φυλῶν. Ἴσως οὖν, ἐπειδὴ Μωϋσῆς καὶ αὐτὸς περὶ τὴν τελευταίαν προλέγων περὶ τῶν φυλῶν, Ζήτω, φησὶ, Ῥουδίμ, καὶ μὴ ἀποθανέτω (Δευτ. xxiii, 6), ἀντί τοῦ μὴ ὑποκείσθω τῇ κατάρα τοῦ πατρὸς τῇ λεγούσῃ, Μὴ ζήση. Ἐδεῖ μὲν γὰρ τὸν πατέρα ἀδικηθέντα εἰς κοίτην, καταρᾶσθαι τῷ παιδί, φοβοῦντα τοὺς ἐξῆς. Ἐδεῖ δὲ τὸν Μωσῆα τὸν παρανόμου κοίτης ἔνεκεν καταρᾶθέντα, τῆς κατάρας ἀπαλλάξαι διὰ τὴν εἰς τὸν Ἰωσήφ φειδώ. Ἄλλ' ἔρει τις, εἰ ἢ κατάρα τοῦ Ἰακώβ οὐ προχωρεῖ κατὰ τοῦ Ῥουδίμ, πῶς λέγει, Συνάχθητε ἵνα ἀπαγγείλω ὑμῖν τί ἀπαντήσεται ὑμῖν; τοῦτο γὰρ ψευδοπροφήτου μᾶλλον ἐστίν. Ἄλλ' ἐροῦμεν τῷ ταῦτα λέγοντι, ὅτι καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς, Τρεῖς ἔτι ἡμέραι, λέγων, καὶ Νικευὴ κατατραφήσεται (Ἰων. iii, 4), διὰ τῆς καθ' ὧν ἠπειλήσε μετανοίας ἀνακαλεῖται τὴν ἀπόφασιν, ὡς καὶ διὰ Μωϋσέως τὴν τοῦ Ἰακώβ κατὰ τοῦ Ῥουδίμ κατάραν.

Vers. 9. Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου· αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου· προσκυνήσουσί σοι υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου.

Διοδώρου. Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡσπερ τῷ Ῥουδίμ καὶ τῷ Συμεῶν καὶ τῷ Λευὶ προλέγων, οὐκ αὐτοῖς τὰ συμβησόμενα, ἀλλὰ ταῖς ἐξ αὐτῶν φυλαῖς προαφορεύει· οὕτω καὶ τοῦ Ἰούδα τὴν φυλὴν, Ἰούδα ὀνομάζει, τὴν ἐκ τοῦ Ἰούδα· οὐ περὶ τοῦ Κυρίου λέγων νῦν, ὡς τινες οἴονται, ἀλλὰ τῆς βασιλευούσης τῶν ἄλλων φυλῆς.

Vers. 10. Οὐκ ἐκλείψει ἀρχὸν ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.

Διοδώρου. Ἄχρη τούτου περὶ τῆς φυλῆς εἰπὼν, ἔντεϋθεν ἕτερον ἕτερόν τι βούλεται λέγειν. Οὐκ ἐκλείψει γὰρ, φησὶν, ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἄλλος γὰρ ἄρα Ἰούδας, ἄλλοι δὲ οἱ ἄρχοντες οἱ ἐκ τοῦ Ἰούδα καὶ ἕτερος ἡ προσδοκία τῶν ἐθνῶν, οὐ ἐλθόντος, ἐπέλιπον οἱ ἄρχοντες οἱ ἐξ Ἰούδα. Τίς οὖν ὁ Ἰούδας; ἡ φυλή. Τίνες δὲ οἱ ἄρχοντες; οἱ βασιλεῖς. Τίς ἡ προσδοκία τῶν ἐθνῶν; ὁ Κύριος. Τί οὖν, ἕως τῆς τοῦ Σωτῆρος παρουσίας βασιλεῖς ἦσαν οἱ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα; ἀλλ' οὐδεὶς φαίνεται τῶν Ἰσραηλιτῶν ἄρχεας μετὰ τὸν Ζοροβάβελ ἐκ φυλῆς Ἰούδα. Πρὸ γὰρ τοῦ Κυρίου φανερώτατα οἱ ἀπὸ Μωδεῖμ τῆς κώμης Ἀσαμιωναῖοι τῆς Λευϊτικῆς φυλῆς τυγχάνοντες, ἤρξαν τούτου λαοῦ, καὶ τελευταῖον ἐβασίλευσαν. Πῶς οὖν σωθήσεται τὸ, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπίκεται, εἰ μὴ οὕτω νοηθεῖ; ὅτι ἐξ Ἰακώβ οὐκ ἐκλείψει ἄρχων, τουτέστιν ἡ φυλή ἄρχουσα καὶ κρατοῦσα, καὶ μείζων τῶν ἄλλων οὕσα, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος. Ὅτι δὲ τὴν φυλὴν, ἄρχοντα λέγει ὁ Μωϋσῆς, ἀλλ' οὐ τοὺς ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντας, μαρτυρεῖ ὁ Ἀκύλας, σκῆπτρον εἰρηκῶς, ἀντὶ τοῦ, ἄρχων. Σκῆπτρον δὲ ἡ φυλὴ ὀνομάζεται. Καὶ γὰρ ἀληθῶς τὸ κατὰ τῶν ἄλλων ἀξίωμα διετέλεσεν ἔχουσα ἡ φυλή Ἰούδα τὸν πλείονα χρόνον, καὶ τὸν ναὸν ἔχουσα, καὶ τὴν κιβωτὸν, καὶ κἄσαν τὴν λατρείαν, ἕως ἀπειθήσασα τῷ Κυρίῳ, σὺν ταῖς ἄλλαις ἡγχαλωτίσθη ὑπὸ Ῥωμαίων.

Vers. 11. Δεσμύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ἔλικι τῆς ἀμπέλου τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ.

Διοδώρου. Τινὲς φασιν, ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς τὸν πῶλον ἀγανεῖν, ἐφ' οὗ καθίσας εἰσηλθὲν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, προλέγεσθαι ταῦτα παρὰ τοῦ Ἰακώβ· ἕτεροι δὲ, ὅπερ καὶ ἀληθεστερον κατὰ τὴν ἀκολουθίαν εἶναι δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, ὅτι ἄμπελος ὁ Ἰσραήλ· ὁ γὰρ ἀμπελῶν Κυρίου Σαβῶθ, οἶκος τοῦ Ἰσραήλ ἐστίν (Ἦσ. v, 7)· ὄνος δὲ καὶ πῶλος, οἱ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις ὁμοιωθέντες. Τὰ γὰρ ἔθνη συνῆψεν ὁ Κύριος τῷ ἀμπελῶνι, καὶ προσέδησε τῷ Ἰσραήλ, Ἐτεροὶ δὲ λέγουσι, τὸ δυνατόν τῆς τοῦ Σωτῆρος διδαχῆς εἰς τὸ ἥμερον ἀγούσης τὸ ἐν ἀνθρώποις ἄγριον προλέγεσθαι, καὶ τὸ ἐγκρατὲς τῶν διδασκομένων. Οὐχ οἷόν τε γὰρ πῶλον ἀμπελῶν προσδεσμευθέντα μὴ λυμῆνασθαι τῇ σταφυλῇ. Ἄλλ' ὁ Σωτήρ, φησὶ, προσδήσει τῇ ἀμπελῶν τὸν πῶλον, οὕτως ἡμερώσας αὐτοῦ τὰ σκιρτήματα, καὶ τὰς τῆς γαστρὸς ἀλόγους ὀρμὰς, ὡς μηδὲν βλάπτεσθαι τὴν ἄμπελον ἐξ αὐτοῦ. Ὅμοιον τῷ, Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάζει,

οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἐν ταῖς πλατείαις ἡ φωνὴ αὐτοῦ. Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει (Ἦσ. xlii, 2, 3). Ὡσπερ οὖν αὐτὸς ταῦτα, οὕτω καὶ οἱ πρότερον μὲν κτηνώδεις, ὑπὸ δὲ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως φωτισθέντες, δεσμευθέντες πρὸς ἄμπελον, οὐ βλάψουσι. Ταῦτα ἡμεῖς οὐ διίσχυριζόμεθα, ἀλλὰ τὸ φανὲν κρεῖττον τοῖς ἐντυγχάνουσι καταλείψομεν· εἶδέναι μέντοι αὐτοὺς ἀξιοῦντες, ὅτι τοῦ ἀλληγορικοῦ τὸ ἱστορικὸν πλεῖστον ὅσον προτιμῶμεν.

Ibid. Πλουεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ.

Διοδώρου. Οὐ μόνον, φησὶ, τοὺς κτηνώδεις ἡμερώσοι, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐναντίων, τάναντια δυνήσονται. Αἷμα σταφυλῆς βάπτει τὰ ἱμάτια. Τούτῳ τῷ αἵματι τῷ βάπτοντι καὶ σπιλοῦντι πλουεῖ, φησὶ, τὴν στολὴν αὐτοῦ. Ὡσπερ πληρῶν τῷ τυφλοῦντι τοὺς ὄφθαλμοὺς τῷ ἐκ γενετῆς τυφλῷ καὶ θάνατον τὸν ἑαυτοῦ, οὐ προσθήκην παρέσχεν, ἀλλ' ἀναίρεσιν τῷ θανάτῳ. Εἰ δὲ τινες αἷμα μὲν σταφυλῆς εἰς τὸ τοῦ Σωτῆρος αἷμα καὶ μυστήρια λάβοιεν, τὴν δὲ περιβολὴν εἰς τὴν σάρκα, δεκτοὶ ἂν εἶεν εὐσεβείας ἕνεκα.

Vers. 16. Δὴν κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὡσεὶ, καὶ μία φυλὴν ἐν Ἰσραήλ.

Διοδώρου. Τοῦτο καὶ τὴν ὀλίγωσιν τῆς φυλῆς δηλοῖ καὶ τὸ δυνατόν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἐπιδώσει ὡσεὶ καὶ μιὰ φυλὴ; ἀλλὰ κρινεῖ καὶ ταῦτα πλήθει πλεῖστον ὅσον ἐλαττωμένης.

Vers. 17, 18. Καὶ γενηθήτω Δὴν ὄφεις ἐφ' ὁδοὺς ἐγκαθήμενος ἐπὶ τρίβου, δάκνων πτέρναν ἵππου· καὶ πεσεῖται ἡ ἵππεὺς εἰς τὰ ὀπίσω. Τὴν σωτηρίαν περιμμένων Κυρίου.

Διοδώρου. Καὶ γενηθήτω Δὴν ὄφεις ἐφ' ὁδοῦ, ἐγκαθήμενος ἐπὶ τρίβου, καὶ τὰ ἐξῆς Ἐνὶ δρευσέ ποτὲ ἡ Δὴν φυλὴ τοῖς τὴν πόλιν Λάϊσαν οἰκοῦσι, καὶ ἐπιστάντες ἀθρόως, πάντας μὲν ἀνεῖλον, αὐτοὶ δὲ τὴν πόλιν ᾤκησαν, ἦν καὶ τῷ ὀνόματι τῆς φυλῆς Δὴν κεκλήκασιν. Ὅπερ προλέγει ὁ Ἰακώβ, ὄφει παραβάλλων δάκνοντι πτέρναν ἵππου· κεῖται γὰρ ἡ Δὴν εὐχάτη πάσης τῆς γῆς αὐτῶν· καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῆς πρὸ τούτου, ἵππεϊ πεπτωκότι οὐκ ἐπὶ πρόσωπον, ὥστε ταχέως ἀναστῆναι, ἀλλ' εἰς τὰ ὀπίσω. Ὅν, πολέμου παρόντος, ἀναστῆναι τῶν ἀδυνάτων· πλὴν εἰ μὴ ὁ πάντα δυνάμενος Θεὸς βοηθήσῃ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ, τὴν σωτηρίαν περιμμένων παρὰ Κυρίου. Οὐκ ἐπειδὴ ἔμελλον τυγχάνειν Θεοῦ βοηθοῦ, ἀλλ' οὕτω πίπτειν, ὡς τὴν τοῦ σώματος καὶ τῆς ἀναιρέσεως ἀπαλλαγὴν, μόνης δέεσθαι τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας.

FRAGMENTA IN EXODUM

Ex eadem Catena.

CAP. I, vers. 19. Εἶπαν δὲ αἱ μαῖαι τῷ Φαραῶ, οὐχ ὡς αἱ γυναῖκες Αἴγυπτου, αἱ Ἑβραῖαι· τί-

κτουσι γὰρ πρὶν ἢ εἰσελθεῖν εἰς αὐτὰς τὰς μαῖας. καὶ ἔτικτον.